

**TÜRKİYE'DE TIP FAKÜLTELERİ MEZUNİYET ÖNCESİ
TIP EĞİTİMİ NİTEL DEĞERLENDİRME RAPORU 2008**

**Dr. İskender Sayek
Sevgi Turan
Dr. Orhan Odabaşı**

TÜRKİYE'DE TIP FAKÜLTELERİ MEZUNİYET ÖNCESİ TIP EĞİTİMİ NİTEL DEĞERLENDİRME RAPORU 2008

Birinci Baskı, Temmuz 2008, Ankara
Türk Tabipleri Birliği Yayınları

Hazırlık - Yapım:

Mucize Reklam • Tel: 0.312 417 10 56

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ

GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sokak

No: 2 Kat: 4, 06570 Maltepe/ANKARA

Tel: (0312) 231 31 79 • Faks: (0312) 231 19 52-53

e-posta: ttb@ttb.org.tr • <http://www.ttb.org.tr>

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
TÜRKİYE'DE TIP FAKÜLTELERİ MEZUNİYET ÖNCESİ TIP EĞİTİMİ NİTEL DEĞERLENDİRME RAPORU 2008	7
TARTIŞMA VE SONUÇ	34
KAYNAKLAR	37
EK 1. ÇALIŞMAYA KATILAN TIP FAKÜLTELERİ	39
EK 2. TIP FAKÜLTELERİNİN EĞİTİM PROGRAMLARININ NİTEL DEĞERLENDİRİLMESİ ANKET FORMU 2008	41

SUNUŞ

Türk Tabipleri Birliği uzun yıllardır tıp eğitiminde niteliği artırma yönünde çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalardan biri 1997'den beri hazırlanan TTB Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporlarıdır. Tıp fakültelerinden alınan bilgilerle bu raporlar daha çok niceliksel değerlendirmeleri içermektedir. Bu yıl Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu'na ek olarak Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu Global Standartları Avrupa Spesifikasyonları kullanılarak Türkiye'de çalışmalarına başlanan tıp eğitimi akreditasyonuna bir araç olabilecek tıp eğitiminin nitel değerlendirilmesi yapılmıştır. Halen öğrenci alan tüm tıp fakültelerine hazırlanan Dünya Tıp Eğitimi Global Standartlarının her yönünü karşılayacak değerlendirme formu gönderilmiştir. Öğrenci alan birisi hariç tüm tıp fakülteleri değerlendirme formlarını yanıtlamıştır. Bu desteklerinden dolayı tüm tıp fakülteleri dekanlıklarına teşekkür ederiz.

Kendimizi değerlendirme adına önemli sonuçlar veren bu raporun Türkiye tıp eğitimi ortamına katkı sunması umduyla.

Türk Tabipleri Birliği
Merkez Konseyi

Türkiye’de Tıp Fakülteleri Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Nitel Değerlendirme Raporu 2008

I. GİRİŞ

Tıp eğitiminin niteliğinin geliştirmesine yönelik çalışmalar 1980’lerin başından beri yürütülmektedir. Bu süreçte Edinburg Bildirgesi (1988) ve Dünya Tıp Eğitimi Zirvesi Tavsiyeleri (1993) dönüm noktası olarak kabul edilebilir (Global standarts). Edinburg Bildirgesi’nde tıp eğitiminin amacı tüm bireyler için sağlığın gelişimini sağlayacak hekimler yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Hekimlerin dikkatli bir dinleyici, gözlemci ve duyarlı bir iletişimci ve etkin bir klinisyen olarak yetişmeleri beklenmektedir (Nang-Fong Chan, 1989).

Bu amaç Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu’nun (The World Federation for Medical Education-WFME), yüksek nitelikli tıp eğitiminin desteklenmesi ile herkes için sağlığın geliştirilmesi hedefine esin kaynağı olmuştur (Karle, 2006). Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu, Dünya Sağlık Örgütü ile ilişkili, tıp eğitimini ve dünya çapında ulusal tıp eğitimi örgütlerini kapsayan bir örgüttür (Karle, 2006). Federasyon tıp eğitiminde üst düzey bilimsel ve etik ölçütlerin geliştirilmesi için yeni öğrenme yöntemlerinin, yeni eğitimsel araçların ve tıp eğitiminde yenilikçi yönetimleri destekler (Global standarts).

Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu’nunun 90’lı yılların ikinci yarısından sonra niteliğin geliştirmesine yönelik yoğun çalışmaları dikkat çekmektedir. Tıp Eğitiminde Uluslararası Ölçütler projesi Federasyon’un Yönetim Kurulu tarafından 1997 yılında başlatılmıştır (Karle, 2002a; Karle, 2002b). Bir yıl sonra tıp eğitiminde daha fazla yenilik ve değişimin desteklenmesi için bu çalışma bir programa dönüştürülmüştür (Position paper; Global standarts). Başlatılan çalışmalar ile ölçütler uluslararası 76 uzmandan olu-

şan üç ayrı çalışma grubu tarafından derlenmiş (Karle, 2002a; Karle, 2006) ve üçleme (triology) olarak adlandırılan temel, mezuniyet sonrası ve sürekli tıp eğitimini kapsayan belgelerin basımı ile sonuçlanmıştır (Niekerk J P de V van, Christensen L, Karle H, Lindgren S & Nystrup J, 2003). Bu belgeler 2003 yılında düzenlenen Dünya Tıp Eğitimi Konferansı'nın temel materyalini oluşturmuş (Karle, 2002a) ve bu konferansta ölçütlerin dünya çapında uyarlanması kabul edilmiştir (Karle, 2006; van Niekerk, 2003; Niekerk J P de V van, Christensen L, Karle H, Lindgren S & Nystrup J, 2003).

Evrensel düzeyde bir ölçüte duyulan gereksinim birkaç nedene dayanmaktadır. Bunlardan biri sağlık işgücündeki hareketliliktir. Son yıllarda öğrenci, eğitmen, program değişimi ve farklı teknolojilerin kullanıldığı uzaktan eğitim olanaklarını da kapsayacak şekilde ülkeler arası değişim artmaktadır (Karle, 2006). Evrensel ölçütler bu hareketlilik içinde yeterli eğitsel yapının sağlanması için önemlidir (Global standarts). Artan tıp fakültesi sayısı ikinci nedendir (Hays and Baravilala, 2004). Son on yılda açılan çok sayıda tıp fakültesine rağmen bunlardan bir kısmı açık bir misyon, yeterli kaynak, yeterli klinik eğitim ve araştırma olanaklarından yoksundur (Karle, 2006). Tıp eğitiminde son yıllarda çok önemli gelişmeler sağlansa bile hekimlerin bilgi toplumuna hazırlayabilmek için hala reform ve yeniliklere ihtiyaç vardır (Karle, 2006).

Evrensel ölçütler ile geliştirilen aracın iki alan için geliştirilmesi ve kullanılması amaçlanmıştır: Niteliğin artırılması ve gelişim ve reformların planlanması için tıp fakültelerinin teşvik edilerek tıp eğitiminin geliştirilmesi ve en az ölçütlerin sağlanması ile tıp eğitimi kurum ve programlarının ulusal ve/veya uluslararası değerlendirme ve tanınması sağlanarak hekimlerin uluslararası alanda korunması (Karle, 2006). Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu'nun bu çalışma ile temel amacı tıp fakülteleri ve diğer tıp eğitimi kurumlarının kurumsal özdeğerlendirme ve gelişim süreci sırasında kendilerini ölçebilecekleri yeni bir çerçeve sağlamaktır (Karle, 2006; Karle, 2002b).

Önerilen ölçütler bazı öncüllere dayalıdır. Öncelikle ölçütler değişim ve reforma hizmet edecek bir basamak gibi tanımlanabilir ve tıp fakültelerinin program içeriği ve ürünlerinin aynı olmasını gerektirmez. İkinci olarak ölçütler program geliştirmenin dinamik yapısını ve bölgesel ve ulusal farklılıkları kabul eder. Üçüncü olarak sadece en az ölçütlerin belirlenmesi değil niteliğin gelişmesini destekler. Son olarak tıp fakültelerinin sıralanması amacına yönelik değildir (Karle, 2002b).

Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu’nun niteliğin geliştirilmesi için hazırladığı üçleme temel tıp eğitimi, mezuniyet sonrası tıp eğitimi ve sürekli tıp eğitimini içermektedir. Ölçütler 9 temel alan ve 36 alt alandan oluşmaktadır. Temel alanlar; misyon ve hedefler, eğitim programı, öğrencilerin değerlendirilmesi, öğrenciler, akademik personel, eğitim kaynakları, program değerlendirme, yönetim ve idare ve sürekli yenilenmedir (Grant, Marshall, Gary, 2005). Evrensel ölçütler Avrupa Birliği’nin desteği ile Avrupa Tıp Eğitimi Konu Ağı (The Thematic Network on Medical Education in Europe-MEDINE) içinde oluşturulan bir çalışma grubu tarafından Avrupa bölgesine uyarlanmıştır. Bu çalışmada da temel ve alt alanlar benzer şekilde kabul edilmiş ve bazı ölçütler değiştirilerek Avrupa ölçütleri belirlenmiştir (Sayek and Karle 2006; European specifications 2007). Evrensel ölçütlerde her bir alt alan temel ölçütler ve nitelik geliştirme olmak üzere iki düzeyde tanımlanmıştır. Temel ölçütler tüm fakülte ve kurumlar tarafından yapılması gerekenleri, nitelik geliştirme ölçütleri ise önerileri belirtir (Grant, Marshall, Grant, Molloy, 2006; Global standarts; van Niekerk, 2003).

Geliştirilen ölçütlerin farklı çalışmalarda yararlanılması öngörülmüştür. En başta eğitim kurumlarının iç değerlendirme ve nitelik çalışmaları için kullanılabilir. Aynı zamanda dış değerlendirme, tanınma ve akreditasyon çalışmalarında yararlanılabilir. Ayrıca ölçütler kurumsal özdeğerlendirme ve akran değerlendirmenin kullanılmasıyla tıp fakültelerinin nitelik değerlendirme çalışmaları için de kullanılabilir (Global standarts). Bu çalışmada ölçütlerin farklı kullanım alanlarından özdeğerlendirme tercih edilmiştir. Çalışmada Türkiye’deki mezuniyet öncesi tıp eğitiminin niteliği ile ilgili tıp fakültelerinin özdeğerlendirmelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

II. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma öğretime devam eden tıp fakülteleri ile yürütülmüştür. Hazırlanan anketler çalışma ile ilgili bilgi verilen bir ön mektup ile birlikte tüm tıp fakültelerine gönderilmiştir. 2007 yılı itibarı ile 59 tıp fakültesi bulunmaktadır. Bunlardan 10'u öğrenci almamaktadır (Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi, Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi, Erzincan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi, Muğla Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halıç Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Fatih Üniversitesi Tıp fakültesi), 4 tıp fakültesinin öğrencileri başka tıp fakültesinde öğretime devam etmektedir (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Selçuklu Üniversitesi Selçuklu Tıp Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi Kastamonu Tıp Fakültesi). Çalışmaya 2006-2007 öğretim yılında öğrenci almayan ve öğrencileri başka tıp fakültesinde öğretime devam eden tıp fakülteleri dahil edilmemiştir. Bir tıp fakültesinden ise yanıt alınmamıştır (İstanbul Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi). Bu nedenle çalışmaya katılan tıp fakültesi 44'tür.

Araç

Çalışmada öz-değerlendirmede kullanılan ölçütler Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu (World Federation for Medical Education)'nun "Tıp Eğitiminde Niteliğin Geliştirilmesi için Evrensel Ölçütler" Avrupa Bölgesi özel ölçütlerini içeren çalışmasından yola çıkarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın Türkçe çevirisi yapılarak tıp fakültelerinin bu çeviriye web üzerinden ulaşabilmesi sağlanmıştır.

Tıp Eğitiminde Niteliğin Geliştirilmesi için Evrensel Ölçütler 9 alan, 36 alt alanda temel ve nitelik geliştirme olmak üzere iki düzeyde ölçütleri içermektedir. Çalışma çok kapsamlı olması nedeniyle temel alandaki öl-

çütlerle sınırlandırılmıştır. Her alt alandaki temel ölçütü kapsayacak şekilde sorular oluşturulmuştur. Alan ve alt alanların isimleri ve bu alanlardaki soru sayısı Tablo 1'de verilmiştir. Anket 159 sorudan oluşmuştur (Ek). Sade ve kolay yanıtlanabilir olması için evet ve hayır olmak üzere iki seçenekle sınırlandırılmıştır.

Verilerin analizi

Ankete gelen yanıtların sayı ve yüzdeleri alınarak tanımlanmıştır. Ayrıca her bir alt alanın ne düzeyde gerçekleştiğini belirleyebilmek için bu alanlarla ilgili evet yanıtlarına bir puan verilerek puanlaması yapılmış ve 36 alan için gerçekleşme puanları yüz üzerinden hesaplanmıştır. Temel 9 alan için kapsadığı alt alanların puanlarının ortalamaları hesaplanmıştır.

Tablo 1. Tıp Eğitiminde Niteliğin Geliştirilmesi İçin Evrensel Ölçütler Temel ve Alt Alanları ve Araştırmadaki Bu Alanlarla İlgili Soru Sayısı

Ölçüt alanı	Soru Sayısı
1. Misyon ve hedefler	
1.1.Misyon ve hedef cümlesi	8
1.2.Misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesine katılım	13
1.3.Akademik özerklik	2
1.4.Eğitim ürünleri	3
2.Eğitim Programı	
2.1.Eğitim programı modelleri ve öğretim yöntemleri	8
2.2.Bilimsel yöntem	2
2.3.Temel Tıp Bilimleri	5
2.4.Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiği	8
2.5.Klinik bilimler ve beceriler	2
2.6.Eğitim programının yapı, bileşim ve süresi	5
2.7.Eğitim programı yönetimi	7
2.8.Tıbbi uygulamalar ve sağlık sistemi arasındaki bağlantı	3
3.Öğrencilerin Değerlendirilmesi	
3.1.Değerlendirme yöntemi	9
3.2.Değerlendirme ve öğrenme arasındaki ilişki	3
4.Öğrenciler	
4.1.Öğrenci kabul politikası ve seçme	1
4.2.Öğrenci sayısı	1
4.3.Öğrenci desteği ve danışmanlık	3
4.4.Öğrencilerin temsil edilmesi	6
5.Akademik Personel	
5.1.Görevlendirme politikası	9
5.2.Personel politikaları ve gelişimi	7
6.Eğitim Kaynakları	
6.1.Fiziksel olanaklar	4
6.2.Klinik eğitim kaynakları	2
6.3.Bilgi teknolojileri	10
6.4.Araştırma	5
6.5.Eğitim uzmanlığı	1
6.6.Eğitim amaçlı değişim	1
7.Program değerlendirme	
7.1.Program değerlendirme yapısı	4
7.2.Eğitmen ve öğrenci geribildirimi	6
7.3.Öğrenci performansı	2
7.4.Ortakların katılımı	5
8.Yönetim ve İdare	
8.1.Yönetim	5
8.2.Akademik liderlik	1
8.3.Eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar	3
8.4.İdari personel ve Yönetim	2
8.5.Sağlık sektörü ile etkileşim	1
9.Sürekli yenilenme	2

III. BULGULAR

Çalışmada bulgular dokuz temel alanda sınıflandırılarak sunulmuştur. Bu sınıflamaya göre bulguların veriliş sırası misyon ve hedefler, eğitim programı, öğrencilerin değerlendirilmesi, öğrenciler, akademik personel, eğitim kaynakları, program değerlendirme, yönetim ve idare ve sürekli yenilenme şeklindedir. Temel alanların alt alanları ile ilgili ölçütler bu başlıklar altında bulunabilir.

1. MİSYON VE HEDEFLER

Tablo 2’de tıp fakültelerinin misyon ve hedeflerin belirlenmesi ölçütleri ile ilgili değerlendirmeleri bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %97,7’si misyon ve hedef cümlesinin tanımlandığını belirtmiştir. Misyon ve hedeflerin çalışanlar tarafından bilinme yüzdesi daha düşüktür (%77,3). Misyon ve hedef cümlelerinin içerdiği alanlarda ise sırasıyla en düşük yüzde mezuniyet öncesi tıp eğitimine hazırlık (%69,0) ve toplum katılımıdır (%85,7).

Misyon ve hedeflerin belirlenmesine katılan birey ve gruplarda hükümet yetkilileri hiç yer almazken, meslek örgütü ve Yüksek Öğretim Kurulu’nun katıldığını bildiren fakülte sayısı düşüktür. Tıp fakültesinin ortakları arasında yer alan gruplarda ise misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesinde toplum (%14), öğrenciler (%44) ve sağlık hizmeti yetkililerinin katılımının sağlanması düşük bildirilmiştir.

Tıp fakültelerinin %88’i eğitim programını tasarlanmasında bağımsız oldukları bir politika olduğunu belirtirken, bu programın uygulanmasında gerekli kaynakların belirlenmesinde bağımsız olduklarını bildirenlerin yüzdesi daha düşüktür (%61).

Öğrencilerin mezun olduklarında sahip olacakları yeterlikler sağlık sisteminde gelecekte alacakları rollerle ilişkili olarak tanımlandığını belirten tıp fakülteleri %86, daha sonraki eğitimleriyle ilişkili olduğunu belirtenler %77’dir. Tıp fakültelerini yaklaşık yarısı yeterliklerin belirlenmesinde Avrupa temel öğrenme ürünlerinin tanımlanmasındaki gelişmelerin dikkate alınmadığına işaret etmiştir.

Misyon ve hedef alt alanını puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 68,48'dir. Ortalamadaki düşüklüğün en önemli kaynağının misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesine katılıma verilen yanıtlar (ortalama 45,62) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Tıp Fakültelerinin Misyon ve Hedefler Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Misyon ve hedef cümlesi					
Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmıştır.	44	43	97,7	1	2,3
Misyon ve hedef cümlesi çalışanlar tarafından bilinmektedir.	44	34	77,3	10	22,7
Misyon ve hedef cümlesi temel düzeyde tıp doktoru yeterliğini kazandıracak şekilde eğitim sürecini tanımlamaktadır.	44	42	95,5	2	4,5
Misyon ve hedef aşağıdakilerden hangilerini içermektedir?					
• Sosyal sorumluluğu	42	39	92,9	3	7,1
• Araştırma becerisini	42	40	95,2	2	4,8
• Toplum katılımını	42	36	85,7	6	14,3
• Mezuniyet sonrası tıp eğitimine hazırlığı	42	29	69,0	13	31,0
Misyon ve hedef cümlesi Avrupa Yükseköğretim ve Araştırma Alanı bakış açısını içermektedir.	41	27	65,9	14	34,1
Misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesine katılım					
Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmasına aşağıdaki kişi/ grupların hangileri katılmıştır?					
• Dekan	43	40	93,0	3	7,0
• Fakülte kurulu üyeleri	43	35	81,4	8	18,6
• Üniversite yetkilileri	43	29	67,4	14	32,6
• Hükümet yetkilileri	43	-	-	43	100,0
• Meslek örgütü	43	1	2,3	42	97,7
• Düzenleyici kurum: Yüksek Öğretim Kurumu	43	4	9,3	39	90,7
Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmasına aşağıdaki ortakların hangileri katılmıştır?					
• Akademik personel temsilcileri	43	37	86,0	6	14,0
• Öğrenciler	43	19	44,2	24	55,8
• Toplum	43	6	14,0	37	86,0
• Eğitim yetkilileri	43	35	81,4	8	18,6
• Sağlık hizmeti yetkilileri	43	19	44,2	24	55,8
• Mesleki örgütler	43	3	7,0	40	93,0
• Mezuniyet sonrası eğitimciler	43	27	62,8	16	37,2
Akademik özerklik					
Fakültenin yönetim ve akademik personelinin, eğitim programını tasarlanmasında bağımsız oldukları bir politika vardır.	44	39	88,6	5	11,4
Fakültenin yönetim ve akademik personelinin tasarlanan eğitim programının uygulanması için gerekli kaynakların belirlenmesinde bağımsız oldukları bir politika vardır.	44	27	61,4	17	38,6
Eğitim ürünleri					
Öğrencilerin mezun olduklarında sahip olacakları yeterlikler daha sonraki eğitimleriyle ilişkili olarak tanımlanmıştır.	44	34	77,3	10	22,7
Öğrencilerin mezun olduklarında sahip olacakları yeterlikler sağlık sisteminde gelecekte alacakları rollerle ilişkili olarak tanımlanmıştır.	44	38	86,4	6	13,6
Yeterliklerin belirlenmesinde Avrupa temel öğrenme ürünlerinin tanımlanmasındaki gelişmeler dikkate alınmıştır.	44	23	52,3	21	47,7

Tablo 3. Misyon ve Hedef Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Misyon ve hedef cümlesi	8	44	0,00	100,00	82,39	24,01
Misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesine katılım	13	43	0,00	84,62	45,62	18,11
Akademik özerklik	2	44	0,00	100,00	75,00	33,24
Eğitim ürünleri	3	44	0,00	100,00	71,97	34,43
Toplam	26	44	19,47	96,15	68,48	18,91

2. EĞİTİM PROGRAMI

Tablo 4'de tıp fakültelerinin eğitim programı ölçütleri ile ilgili değerlendirmeleri bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %90'ı eğitim programı modelinin, %93'ü eğitim yöntemlerinin tanımlandığını belirtmiştir. Bu alt alandaki en düşük yüzdeler Avrupa Birliği'nin 2005/36/EU (7 Eylül 2005) sayılı yönergesine (%54) ve Bologna Bildirgesi'ne (%48) uyumla ilgilidir.

Tıp fakültelerinin eğitim programlarında bilimsel yöntemin öğretildiğini belirtenler %90 iken kanıta dayalı tıbbın öğretildiğini belirtenler daha azdır (%79). Temel tıp bilimlerinin programa katkısının tanımlanması ile ilgili yüzdeler de yüksektir. Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiğinin ise sosyal bilimler (%59), sağlık hukukunun (%63) programa katkısının tanımlandığını bildirenlerin yüzdesi düşüktür. Bu alanların tanımlanmasında demografik değişim ve kültürel değişime dikkat edildiğini bildirenler daha azdır.

Öğrencilerin yeterli klinik bilgi ve beceriyi edinmesi ve hasta ile yeterli teması sağlanmıştır önermelerine yüksek yüzdelerle evet yanıtı verilmiştir. Eğitim programının yapı, bileşim ve süresi alt alanında eğitim programında rehabilitasyon (%77) ve geleneksel ve alternatif uygulamaların (%22) rolü belirlenmiştir diyenlerin yüzdesi düşüktür.

Tıp fakültelerin %95'i bir eğitim programı komitesinin var olduğunu belirtmiştir. Bu komiteye öğretme ve öğrenme yöntemleri, öğrencilerin de-

ğerlendirilmesi, yeniliklerin planlanması için sağlanan kaynak önermelerine yüksek yüzdelerle evet yanıtı verilirken, program değerlendirme için eğitim programı komitesine kaynak ayrılmasına daha düşük sayıda evet yanıtı verilmiştir. Misyon ve hedef cümlesine katılımında olduğu gibi eğitim programı komitesine de öğrencilerin ve personelin katılımı düşük bildirilmiştir. Eğitim programı komitesinin mezuniyetten sonra katılacağı eğitim ya da uygulamaları, mezunların çalışması beklenen çevrenin özelliklerini araştırmış ve toplumdan gelen geribildirimlere yanıt verecek şekilde uyarlamıştır önermelerine ise fakültelerin yaklaşık yarısı hayır yanıtını vermiştir.

Tablo 4. Tıp Fakültelerinin Eğitim Programları Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eğitim programı modelleri ve öğretim yöntemleri					
Fakültenin eğitim programı modeli tanımlanmıştır.	44	40	90,9	4	9,1
Fakültede uygulanan öğretim yöntemleri tanımlanmıştır.	44	41	93,2	3	6,8
Eğitim programı modeli öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri ile ilgili sorumluluk almalarını sağlamaktadır.	44	39	88,6	5	11,4
Öğretim yöntemleri öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri ile ilgili sorumluluk almalarını sağlamaktadır.	44	41	93,2	3	6,8
Eğitim programı modeli öğrencileri öz-yönetimli, yaşamboyu öğrenmeye hazırlamaktadır.	43	36	83,7	7	16,3
Öğretim yöntemleri öğrencileri öz-yönetimli, yaşamboyu öğrenmeye hazırlamaktadır.	43	37	86,0	6	14,0
Eğitim programı profesyonel nitelikleri tanımlayan Avrupa Birliği'nin 2005/36/EU (7 Eylül 2005) sayılı yönergesi ile uyumludur.	35	19	54,3	16	45,7
Eğitim programının yapılmasında Bologna Bildirgesi'nde belirtilen bir ya da iki döngülü sistem açıkça belirtilmiştir.	37	18	48,6	19	51,4
Bilimsel yöntem					
Bilimsel yöntemin temel ilkeleri analitik ve eleştirel düşünmeyi içerecek şekilde program süresince öğretilmektedir.	44	40	90,9	4	9,1
Kanıta dayalı tıp analitik ve eleştirel düşünmeyi içerecek şekilde program süresince öğretilmektedir.	44	35	79,5	9	20,5
Temel tıp bilimleri					
Klinik bilimlerin kavranması için temel tıp bilimlerin programa katkısı tanımlanmış ve bütünleştirilmiştir.	44	41	93,2	3	6,8
Temel tıp bilimlerinin programa katkısı aşağıdaki alanların hangilerine göre düzenlenmiştir?					
• Bilimsel gelişmeler	44	42	95,5	2	4,5
• Teknolojik gelişmeler	44	40	90,9	4	9,1
• Klinik gelişim	44	42	95,5	2	4,5
• Toplumun sağlık ihtiyaçları	44	38	86,4	6	13,6
Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiği					
Aşağıdakilerden hangilerinin programa katkısı tanımlanmış ve bütünleştirilmiştir?					
• Davranış bilimleri	44	40	90,9	4	9,1
• Sosyal bilimler	44	26	59,1	18	40,9
• Tıp etiği	44	42	95,5	2	4,5
• Sağlık hukuku	44	28	63,6	16	36,4
Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiğinin programa uyarlanmasında aşağıdaki alanların hangileri dikkate alınmıştır?					
• Tıptaki bilimsel gelişmeler	44	37	84,1	7	15,9
• Demografik değişim	44	27	61,4	17	38,6
• Kültürel değişim	44	26	59,1	18	40,9
• Toplumun sağlık ihtiyaçları	44	40	90,9	4	9,1

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Klinik bilimler ve beceriler					
Öğrencinin mezuniyette sağlığı geliştirme, hastalıklardan koruma ve tedaviyi içeren uygun klinik sorumluluğu üstlenmesi için yeterli klinik bilgi ve beceriyi edinmesi sağlanmıştır.	44	41	93,2	3	6,8
Öğrencinin mezuniyette uygun klinik sorumluluğu üstlenmesi için hasta ile yeterli teması sağlanmıştır.	44	41	93,2	3	6,8
Eğitim programının yapı, bileşim ve süresi					
Derslerin ve diğer eğitim programı öğelerinin aşamaları, genişliği ve içeriği çekirdek ve seçenekli içerik arasında denge yaratılarak tanımlanmıştır.	44	39	88,6	5	11,4
Eğitim programında aşağıdaki alanlardan hangilerinin rolü belirlenmiştir?					
• Sağlığı geliştirmenin	44	41	93,2	3	6,8
• Koruyucu hekimlik	44	43	97,7	1	2,3
• Rehabilitasyon	44	34	77,3	10	22,7
• Geleneksel ve alternatif uygulamalar	44	10	22,7	34	77,3
Eğitim programı yönetimi					
Tıp fakültesinin hedeflerine ulaşması için eğitim programının planlanması ve uygulanmasını sağlamak üzere sorumluluk ve yetkisi olan bir eğitim programı komitesi vardır.	44	42	95,5	2	4,5
Eğitim programı komitesine aşağıdaki alanlardan hangilerinin planlanması ve uygulanması için kaynak sağlanmaktadır?					
• Öğretme ve öğrenme yöntemleri	42	42	100,0		
• Öğrencilerin değerlendirilmesi	42	39	92,9	3	7,1
• Programdaki yeniliklerin planlanması	42	39	92,9	3	7,1
• Derslerin değerlendirilmesi	42	37	88,1	5	11,9
Eğitim programı komitesinde aşağıdaki gruplardan hangileri temsil edilmektedir?					
• Personel	42	27	64,3	15	35,7
• Öğrenci	42	21	50,0	21	50,0
Tıbbi uygulamalar ve sağlık sistemi arasındaki bağlantı					
Eğitim programında öğrencilerin mezuniyetten sonra katılacağı eğitim ya da uygulamalarla bağlantı sağlanmıştır.	44	25	56,8	19	43,2
Eğitim programı komitesi, mezunların çalışması beklenen çevrenin özelliklerini araştırmıştır.	44	25	56,8	19	43,2
Eğitim programı komitesi, eğitim programını toplumdan gelen geribildirimlere yanıt verecek şekilde uyarlamıştır.	44	19	43,2	25	56,8

Eğitim programı alanı puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 78,95’dir. Alt alanlarda ise en düşük ortalama tıbbi uygulamalar ve sağlık sistemi arasındaki bağlantı başlıdır.

Tablo 5. Eğitim Programı Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Eğitim programı modelleri ve öğretim yöntemleri	8	44	25,00	100,00	76,99	22,06
Bilimsel yöntem	2	44	0,00	100,00	85,23	31,59
Temel tıp bilimleri	5	44	40,00	100,00	92,27	15,68
Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiği	8	44	0,00	100,00	75,57	25,28
Klinik bilimler ve beceriler	2	44	0,00	100,00	93,18	23,10
Eğitim programının yapı, bileşim ve süresi	5	44	0,00	100,00	75,91	18,08
Eğitim programı yönetimi	7	44	0,00	100,00	80,19	22,69
Tıbbi uygulamalar ve sağlık sistemi arasındaki bağlantı	3	44	0,00	100,00	52,27	36,94
Toplam	40	44	13,13	97,50	78,95	17,17

3. ÖĞRENCİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo 6'da öğrencilerin değerlendirilmesi ile ilgili yanıtlar bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %93'ü öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemleri geçme ölçütleri ile birlikte tanımlandığını belirtmiştir. Tüm tıp fakülteleri öğrenci değerlendirmesinin yazılı sınav ile ve biri hariç diğerlerinin tümünde sözlü sınav ile yapıldığı bildirilmiştir. Tıp fakültelerinin %63'ü biçimsel değerlendirme yapıldığını bildirmiştir. Öğrenci değerlendirmesinde özel sınav biçimlerini kullanıldığını (%54) ve ölçme yöntemlerini geçerliği ve güvenilirliği değerlendirilmiş ve kanıtlandığını (%61) belirtenlerin yüzdesi ise düşüktür. Değerlendirme ve öğrenme arasındaki ilişki alt başlığında yer alan önermelere de tıp fakültelerinden ağırlıklı evet yanıtı gelmiştir. Bu alt alana verilen yanıtlar yüz üzerinden değerlendirildiğinde ortalaması 80,30'dur.

Tablo 6. Tıp Fakültelerinin Öğrencilerin Değerlendirilmesi Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Değerlendirme yöntemi					
Öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler geçme ölçütlerini içerecek şekilde belirlenmiştir.	44	41	93,2	3	6,8
Öğrencilerin değerlendirilmesi aşağıdakilerden hangilerini içermektedir?					
• Biçimsel değerlendirme	44	28	63,6	16	36,4
• Düzey belirleyici değerlendirme	44	44	100,0	-	-
• Yazılı sınav	44	44	100,0	-	-
• Sözlü sınavlar	44	43	97,7	1	2,3
• Norma dayalı değerlendirme	44	14	31,8	30	68,2
• Ölçüt dayanaklı değerlendirme	44	29	65,9	15	34,1
• Özel sınav biçimleri (örn: OSCE/YOKS, e-sınav, vakaya dayalı sınav vb.)	44	24	54,5	20	45,5
Ölçme yöntemlerini geçerliği ve güvenilirliği değerlendirilmiş ve kanıtlanmıştır.	44	27	61,4	17	38,6
Değerlendirme ve öğrenme arasındaki ilişki					
Değerlendirme ilke, yöntem ve uygulamaları eğitim amaçları ile uyumludur.	44	37	84,1	7	15,9
Değerlendirme ilke, yöntem ve uygulamaları öğrenmeyi desteklemektedir.	44	40	90,9	4	9,1
Değerlendirme öğrencilerin öğrenme amaçlarına ulaşmasını ve yeterliklerini ölçmektedir	44	37	84,1	7	15,9

Tablo 7. Öğrencilerin Değerlendirilmesi Alt Alanının Gerçekleşme Yüzdesi

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Değerlendirme yöntemi	9	44	44,44	100,00	74,24	17,74
Değerlendirme ve öğrenme arasındaki ilişki	3	44	0,00	100,00	86,36	31,59
Toplam	12	44	22,22	100,00	80,30	21,01

4. ÖĞRENCİLER

Tablo 8'de tıp fakültelerinin öğrenciler alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Öğrenci sayısının fakültenin tüm eğitim aşamalarındaki olanakları ile ilişkilendirilerek belirlendiği önermesine %45,5 hayır yanıtı vermiştir. Öğrenci desteği ve danışmanlık alt başlığında öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarının karşılanması seçeneğine yüksek yüzdelerle evet yanıtı verilirken, öğrenci gelişiminin izlenmesine dayalı olarak danışmanlık sağlanmasına %56'sı evet demiştir.

Öğrencilerin temsil edilmesine bakıldığında bu alanda politikalar olmasına rağmen öğrencilerin eğitim programının tasarlanması (%43), eğitim programının yönetimi (%29) ve eğitim programının değerlendirmesine (%59) verilen evet yanıtları azdır.

Bu alt alana verilen yanıtlar yüz üzerinden değerlendirildiğinde ortalaması 73,58'dir.

Tablo 8. Tıp Fakültelerinin Öğrenciler Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Öğrenci kabul politikası ve seçme					
Öğrenci seçme sürecinin açık olarak tanımlandığı bir öğrenci kabul sistemi vardır.	44	44	100,0	-	-
Öğrenci sayısı					
Alınacak öğrenci sayısı fakültenin tüm eğitim aşamalarındaki olanakları ile ilişkilendirilerek belirlenmiştir.	44	24	54,5	20	45,5
Öğrenci desteği ve danışmanlık					
Danışmanlığı içeren öğrenci desteği programı sunulmaktadır.	44	32	72,7	12	27,3
Öğrenci gelişiminin izlenmesine dayalı olarak danışmanlık sağlanmaktadır.	44	25	56,8	19	43,2
Öğrencilerin kişisel ve sosyal ihtiyaçları karşılanmaktadır.	44	37	84,1	7	15,9
Öğrencilerin temsil edilmesi					
Öğrencilerin temsil edilmesini sağlayan politikalar vardır.	44	41	93,2	3	6,8
Öğrenciler aşağıdaki alanların hangilerinde temsil edilmektedir?					
• Eğitim programının tasarlanması	44	19	43,2	25	56,8
• Eğitim programının yönetimi	44	13	29,5	31	70,5
• Eğitim programının değerlendirilmesi	44	26	59,1	18	40,9
• Öğrencilerle ilgili diğer konulara katılım	44	40	90,9	4	9,1
Öğrenci etkinlikleri ve örgütleri cesaretlendirilmekte ve desteklenmektedir.	44	42	95,5	2	4,5

Tablo 9. Öğrenciler Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğrenci kabul politikası ve seçme	1	44	100,00	100,00	100,00	0,00
Öğrenci sayısı	1	44	0,00	100,00	54,55	50,37
Öğrenci desteği ve danışmanlık	3	44	0,00	100,00	71,21	30,15
Öğrencilerin temsil edilmesi	6	44	0,00	100,00	68,56	21,63
Toplam	11	44	33,33	100,00	73,58	19,06

5. AKADEMİK PERSONEL

Tablo 10'da tıp fakültelerinin akademik personel alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Görevlendirme politikası alanında iki yerde görevlendirilmiş eğitmenler (%60), tıp ve tıp dışı akademik personel (%55) ve tam ve yarı zamanlı personel arasındaki (%58) dengenin sağlandığı önermelerine verilen evet yanıtları düşüktür. Personel politikaları ve gelişimi alt alanında ise personel politikasının öğretme kapasitesi, araştırma ve hizmet işlevleri arasındaki dengeyi (%62) ve öğrenci-eğitmen oranına (%67) dikkate almasına evet yanıtını verenler düşüktür. Bu alt alanda en düşük yüzde ise personel politikasının (%32) eğitmenin ödüllendirilmesini içermesi önermesidir. Bu alt alana verilen yanıtlar yüz üzerinden değerlendirildiğinde ortalaması 66,69'dur.

Tablo 10. Tıp Fakültelerinin Akademik Personel Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Görevlendirme politikası					
Personel politikası personel çeşit ve sorumluluğunu tanımlamaktadır.	43	33	76,7	10	23,3
Personel görevlendirme politikası temel ve klinik bilimlerdeki personel arasında dengeyi içermektedir.	43	30	69,8	13	30,2
Personel görevlendirme politikası iki yerde görevlendirilmiş eğitmenler arasında dengeyi içermektedir.	43	26	60,5	17	39,5
Personel görevlendirme politikası tıp ve tıp dışı akademik personel arasında dengeyi içermektedir.	43	24	55,8	19	44,2
Personel görevlendirme politikası tam ve yarı zamanlı personel arasında dengeyi içermektedir.	43	25	58,1	18	41,9
Personelin sorumlulukları açık olarak belirlenmiştir.	43	33	76,7	10	23,3
Personelin sorumlulukları izlenmektedir.	43	32	74,4	11	25,6
Programın yürütülebilmesi için yeterli sayıda nitelikli akademik uzmanı sağlayacak bir personel politikası bulunmaktadır.	43	31	72,1	12	27,9
Programın yürütülebilmesi için ilgili disiplinlerde yeterli sayıda nitelikli araştırmacıyı sağlayacak bir personel politikası bulunmaktadır.	43	28	65,1	15	34,9
Personel politikaları ve gelişimi					
Personel politikası öğretme kapasitesi, araştırma ve hizmet işlevleri arasındaki dengeyi dikkate almaktadır.	43	27	62,8	16	37,2
Personel politikası önemli akademik etkinlikleri onaylamaktadır.	43	37	86,0	6	14,0
Personel politikası öğretme nitelikleri ve araştırma niteliklerinin her ikisine de önem vermektedir.	43	31	72,1	12	27,9
Personel politikası eğitmen eğitimi ve gelişimini içermektedir.	43	33	76,7	10	23,3
Personel politikası eğitmenin ödüllendirilmesini içermektedir.	43	14	32,6	29	67,4
Eğitim programının değişik öğelerinde öğrenci-eğitmen oranına dikkat edilmiştir.	43	29	67,4	14	32,6
Eğitim programında ilgili yapılarda eğitmenlerin temsil edilmesine dikkat edilmiştir.	43	36	83,7	7	16,3

Tablo 11. Akademik Personel Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Görevlendirme politikası	9	43	0,00	100,00	67,70	34,53
Personel politikaları ve gelişimi	7	43	0,00	100,00	68,77	31,98
Toplam	16	44	0,00	100,00	66,69	31,25

6. EĞİTİM KAYNAKLARI

Tablo 12'de tıp fakültelerinin eğitim kaynakları alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %34'ü eğitim programının sunulması için fiziksel olanakların yeterli olmadığını belirtmiştir. Fakültelerin çoğunluğu klinik eğitim için gerekli kaynaklar ve yeterli klinik deneyim (%86) sağlandığına işaret etmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin kendi kendine öğrenme ve bilgiye ulaşma alanlarında bilgi teknolojilerinin kullanılmasına fakültelerden evet yanıtı gelmiştir. Öğrencilerin hasta yönetimi ile ilgili bilgi teknolojilerinin kullanılması ise daha sınırlıdır (%68).

Araştırma alt başlığına verilen evet yanıtları ise daha azdır. Araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşim programa yansıtılmasına tıp fakültelerinin %59'u, araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşimin mevcut eğitimi etkilemesine %68'i evet demiştir.

Tıp fakültelerinin %61'i tıp eğitiminin planlanması ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi için eğitim uzmanlığının kullanımı ile ilgili politikalar olduğuna işaret etmiştir. Eğitim amaçlı değişime de evet diyenlerin yüzdesi fazladır.

Eğitim kaynakları alanı puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 78,69'dur. Alt alanlarda ise en düşük ortalama araştırma ve eğitim uzmanlığı alt başlığındadır.

Tablo 12. Tıp Fakültelerinin Eğitim Kaynakları Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Fiziksel olanaklar					
Eğitim programının yeterli sunulması için fiziksel olanaklar yeterlidir.	44	29	65,9	15	34,1
Öğrenme ortamının güvenli olması için aşağıdaki gruplardan hangileri ile ilgili kurallar düzenlenmiştir?					
• Öğrenci	44	40	90,9	4	9,1
• Eğitimciler	44	39	88,6	5	11,4
• Hastalar	44	37	84,1	7	15,9
Klinik eğitim kaynakları					
Klinik eğitim için gerekli kaynaklar sağlanmaktadır.	44	42	95,5	2	4,5
Yeterli klinik deneyim sağlanmaktadır.	44	38	86,4	6	13,6
Bilgi teknolojileri					
Eğitim programında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili kullanımı için politikalar vardır.	44	41	93,2	3	6,8
Eğitim programında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının değerlendirilmesi için politikalar vardır.	44	33	75,0	11	25,0
Eğitmenlerin aşağıdaki alanların hangilerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarına olanak sağlanmıştır?					
• Kendi kendine öğrenme	44	44	100,0	-	-
• Bilgiye ulaşabilme	44	44	100,0	-	-
• Hasta yönetimi	44	42	95,5	2	4,5
• Sağlık hizmetinde çalışabilme	44	38	86,4	6	13,6
Öğrencilerin aşağıdaki alanların hangilerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarına olanak sağlanmıştır?					
• Kendi kendine öğrenme	44	44	100,0	-	-
• Bilgiye ulaşabilme	44	43	97,7	1	2,3
• Hasta yönetimi	44	30	68,2	14	31,8
• Sağlık hizmetinde çalışabilme	44	32	72,7	12	27,3
Araştırma					
Eğitim ve araştırma arasındaki ilişkiyi destekleyen bir politika vardır.	44	33	75,0	11	25,0
Araştırma olanakları ve kurumsal araştırma öncelikleri tanımlanmıştır.	44	32	72,7	12	27,3
Araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşim programa yansıtılmıştır.	44	26	59,1	18	40,9
Araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşim mevcut eğitimi etkilemektedir.	44	30	68,2	14	31,8
Araştırma ve eğitim etkinlikleri öğrenciyi tıbbi araştırma ve geliştirme görevine hazırlamaktadır.	44	31	70,5	13	29,5
Eğitim uzmanlığı					
Tıp eğitiminin planlanması ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi için eğitim uzmanlığının kullanımı ile ilgili politikalar vardır.	44	27	61,4	17	38,6
Eğitim amaçlı değişim					
Diğer eğitim kurumları ile eğitim ve kredilerini transferi için işbirliği politikaları vardır.	44	35	79,5	9	20,5

Tablo 13. Eğitim Kaynakları Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Fiziksel olanaklar	4	44	0,00	100,00	82,39	29,32
Klinik eğitim kaynakları	2	44	0,00	100,00	90,90	22,29
Bilgi teknolojileri	10	44	40,00	100,00	88,86	13,85
Araştırma	5	44	0,00	100,00	69,09	35,16
Eğitim uzmanlığı	1	44	0,00	100,00	61,36	49,25
Eğitim amaçlı değişim	1	44	0,00	100,00	79,55	40,80
Toplam	23	44	23,33	100,00	78,69	19,29

7. PROGRAM DEĞERLENDİRME

Tablo 14'de tıp fakültelerinin eğitim kaynakları alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %68'i bir program değerlendirme yapısı bulunduğunu belirtmiştir. Program değerlendirme yapısı içinde eğitsel gelişimin kapsadığını belirtenlerin yüzdesi (59,1) daha azdır.

Eğitmen ve öğrenci geribildiriminin sistematik olarak toplandığını ve analiz edildiğini bildiren tıp fakültelerinin yüzdesi azdır. Öğrenci performansı alt başlığındaki önermelere verilen evet sayısı da düşüktür.

Tıp fakültelerinin sadece %11,6'sı düzenli olarak dış değerlendirme yapıldığını ve %9,3'ü dış değerlendirmenin formal bir akreditasyon ile ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Program değerlendirme alanı puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 53,55'dir. Alt alanlarda ise en düşük ortalama ortakların katılımı alt başlığındadır.

Tablo 14. Tıp Fakültelerinin Program Değerlendirme Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Program değerlendirme yapısı					
Program ve öğrenci gelişiminin izlendiği bir program değerlendirme yapısı bulunmaktadır.	44	30	68,2	14	31,8
Program değerlendirme için yapılan tanımlarda aşağıdaki alanların hangileri kapsamaktadır?					
• Eğitimsel gelişim	30	26	59,1	4	9,1
• Programın öğeleri	30	25	83,3	5	16,7
• Ürünler	30	24	80,0	6	20,0
Eğitmen ve öğrenci geribildirim					
Öğrenci geribildirimleri sistematik olarak toplanmaktadır.	44	34	77,3	10	22,7
Öğrenci geribildirimleri sistematik olarak analiz edilmektedir.	44	34	77,3	10	22,7
Öğrenci geribildirimlerine sistematik olarak yanıt verilmektedir.	44	26	59,1	18	40,9
Eğitmen geribildirimleri sistematik olarak toplanmaktadır.	44	20	45,5	24	54,5
Eğitmen geribildirimleri sistematik olarak analiz edilmektedir.	44	18	40,9	26	59,1
Eğitmen geribildirimlerine sistematik olarak yanıt verilmektedir.	44	15	34,1	29	65,9
Öğrenci performansı					
Öğrenci performansı eğitim programı ile ilgili olarak analiz edilmektedir.	44	30	68,2	14	31,8
Öğrenci performansı fakültenin misyon ve hedefleri ile ilgili olarak analiz edilmektedir.	44	23	52,3	21	47,7
Ortakların katılımı					
Program değerlendirme aşağıdaki gruplardan hangilerini içermektedir?					
• Fakültenin idare ve yönetimi	30	26	86,7	4	13,3
• Akademik personel	30	26	86,7	4	13,3
• Öğrenciler	30	24	80,0	6	20,0
Düzenli olarak dış değerlendirme yapılmaktadır.	43	5	11,6	38	88,4
Dış değerlendirme formal bir akreditasyon ile ilişkilidir.	43	4	9,3	39	90,7

Tablo 15. Program Değerlendirme Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Program değerlendirme yapısı	4	44	0,00	100,00	59,66	45,49
Eğitmen ve öğrenci geribildirim	6	44	0,00	100,00	55,68	37,52
Öğrenci performansı	2	44	0,00	100,00	60,23	45,21
Ortakların katılımı	5	43	0,00	100,00	39,54	28,78
Toplam	17	44	0,00	100,00	53,55	29,19

8. YÖNETİM VE İDARE

Tablo 16'da tıp fakültelerinin yönetim ve idare alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin büyük çoğunluğu yönetimin kurul yapısında olduğunu ve yönetsel yapı ve işlevlerin tanımlandığını belirtmiştir. Ancak yönetim kuruluna öğrencilerin (%55,8) ve diğer ortakların (%23,3) katılımına evet diyenler azdır.

Fakültenin %47,6'sı tıp eğitimi programı için akademik liderlik sorumluluğunun açık olduğunu belirtmiştir. Eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar alt alanında %79,1'i eğitim programı için yetki ve sorumluluk olduğunu belirtirken, eğitim bütçesi dahil kaynakların belirlenmesi (%44,2) ve fakültenin özerkliği (%25,6) önermelerine verilen evet yanıtlar daha azdır.

İdari personel ve yönetim alt alanında %72,1'i idari personel fakültenin eğitim programının ve diğer etkinliklerinin uygulanmasını desteklemek için uygun olduğunu ve %65,1'i idari personel kaynakların iyi dağılımı ve yönetimini sağlandığını belirtmiştir.

Sağlık, sağlıkla ilgili kesim ve hükümetle yapıcı etkileşim olduğunu belirtenler %41,9'dur.

Yönetim ve idare alanı puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 56,02'dir. Alt alanlarda ise en düşük ortalama sağlık sektörü ile etkileşim, akademik liderlik ve eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar alt başlıklarıdır.

Tablo 16. Tıp Fakültelerinin Yönetim ve İdare Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yönetim					
Fakültenin yönetsel yapı ve işlevleri, üniversite içi ilişkileride içerecek şekilde tanımlanmıştır.	43	39	90,7	4	9,3
Yönetim yapısında kurul yapısı bulunmaktadır.	43	42	97,7	1	2,3
Kurullarda aşağıdaki gruplardan hangileri temsil edilmektedir?					
• Akademik personel	43	43	100,0	-	-
• Öğrenci	43	24	55,8	19	44,2
• Diğer ortaklar	43	10	23,3	33	76,7
Akademik liderlik					
Fakültenin tıp eğitimi programı için akademik liderlik sorumluluğu açık olarak belirtilmiştir.	42	20	47,6	22	52,4
Eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar					
Eğitim programı için yetki ve sorumluluk açık olarak belirlenmiştir.	43	34	79,1	9	20,9
Eğitim programına ayrılan eğitim bütçesi dahil kaynaklar açık olarak belirlenmiştir.	43	19	44,2	24	55,8
Eğitim personelinin ücretini içerecek şekilde kaynakların yönetiminde fakültenin özerkliği vardır.	43	11	25,6	32	74,4
İdari personel ve yönetim					
İdari personel fakültenin eğitim programının ve diğer etkinliklerinin uygulanmasını desteklemek için uygundur.	43	31	72,1	12	27,9
İdari personel kaynakların iyi dağılımı ve yönetimini sağlamaktadır.	43	28	65,1	15	34,9
Sağlık sektörü ile etkileşim					
Sağlık, sağlıkla ilgili kesim ve hükümetle yapıcı etkileşim vardır.	43	18	41,9	25	58,1

Tablo 17. Yönetim ve İdare Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Yönetim	5	43	40,00	100,00	73,49	16,75
Akademik liderlik	1	42	0,00	100,00	47,62	50,55
Eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar	3	43	0,00	100,00	49,61	33,63
İdari personel ve Yönetim	2	43	0,00	100,00	68,61	43,68
Sağlık sektörü ile etkileşim	1	43	0,00	100,00	41,86	49,92
Toplam	12	43	12,00	100,00	56,02	26,39

9. SÜREKLİ YENİLENME

Tablo 18'de tıp fakültelerinin sürekli yenilenme alanı ile ilgili yanıtları bulunmaktadır. Tıp fakültelerinin %83,7'si sürekli gözden geçirme ve yapısını ve işlevlerini güncelleme ile ilgili işlemler kabul edildiğini, %79,1'i gözden geçirmede belirlenen aksaklıkların düzeltildiğini belirtmiştir. Sürekli yenilenme alanı puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 81,39'dur.

Tablo 18. Tıp Fakültelerinin Yönetim ve İdare Temel Alanı Ölçütleri ile İlgili Değerlendirmeleri

	n	Evet		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Fakültede, sürekli gözden geçirme ve yapısını ve işlevlerini güncelleme ile ilgili işlemler kabul edilmiştir.	43	36	83,7	7	16,3
Gözden geçirmede belirlenen aksaklıklar düzeltilmektedir.	43	34	79,1	9	20,9

Tablo 19. Sürekli Yenilenme Alt Alanının Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Sürekli Yenilenme	2	43	0,00	100,00	81,39	37,83

Temel alanlar puanlanarak değerlendirildiğinde yüz üzerinden tüm tıp fakültelerinin yanıtlarının ortalaması 70,50'dir. En düşük ortalama program değerlendirme, yönetim ve idare alanlarındadır.

Tablo 20. Temel Alanların Gerçekleşme Puanları

	Soru Sayısı	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Misyon ve hedefler	26	44	19,47	96,15	68,48	18,91
Eğitim programı	40	44	13,13	97,50	78,95	17,17
Öğrencilerin değerlendirilmesi	12	44	22,22	100,00	80,30	21,01
Öğrenciler	11	44	33,33	100,00	73,58	19,06
Akademik personel	16	44	,00	100,00	66,69	31,25
Eğitim kaynakları	23	44	23,33	100,00	78,69	19,29
Program değerlendirme	17	44	0,00	100,00	53,55	29,19
Yönetim ve idare	12	43	12,00	100,00	56,02	26,39
Sürekli yenilenme	2	43	0,00	100,00	81,39	37,83
Toplam	26	44	16,42	95,81	70,50	18,58

IV. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada tıp fakültelerinin büyük kısmı misyon ve hedef cümlesinin tanımlandığını belirtmiştir. Ancak misyon ve hedef cümlelerinin tıp eğitime hazırlık ve toplum katılımı alanlarını içerdiğini belirtenler daha azdır. Misyon ve hedeflere ulaşmak için eğitim programının tasarlanmasında tıp fakültelerinin büyük kısmı bağımsız oldukları bir politika olduğunu, ancak yaklaşık %40'lık bir kısmı programın uygulanmasında gerekli kaynakların belirlenmesinde bağımsız olmadıklarını bildirmektedir.

Tıp fakültelerinin mezuniyet öncesi eğitimindeki amaç ve hedefler ve çekirdek müfredatı belirleme ilkeleri Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nda (ÇEP) tanımlanmış olmasına rağmen bazı tıp fakülteleri eğitim ürünlerini tanımlanması ile ilgili önermelere hayır yanıtını vermiştir.

Tıp fakültelerinin büyük kısmı eğitim programı modeli ve eğitim yöntemlerinin belirlendiğini, eğitim programlarında bilimsel yöntemin öğretildiğini belirtmektedir, kanıta dayalı tıbbın kapsandığını belirtenler daha düşüktür. Eğitim programında temel tıp bilimlerinin programa katkısının tanımlanmışken, davranış bilimleri, sosyal bilimler, sağlık hukukunun programa katkısının tanımlandığını bildirenler azdır. Öğrencilerin yeterli klinik bilgi ve beceriyi edindiği ve hasta ile yeterli temasının sağlandığı düşünülmektedir.

Tıp fakültelerin çoğunluğunda bir eğitim programı komitesinin var olduğu, bu komiteden öğretme ve öğrenme yöntemleri, öğrencilerin değerlendirilmesi, yeniliklerin planlanması alanlarında beklentilerin olduğu, ancak eğitim programı komitesi için daha az sayıda tıp fakültesi kaynak ayrıldığı yanıtını vermiştir.

Tıp fakültelerinin büyük kısmı öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerin geçme ölçütleri ile birlikte tanımlandığını, öğrenci değerlendirmesinin yazılı ve sözlü sınav ile yapıldığını bildirmiştir. Biçimsel değerlendirme, özel sınav biçimlerini kullananlar ve ölçme yöntemlerinin geçerliği ve güvenilirliğinin değerlendirildiğini belirtenler daha azdır.

Tıp fakültelerinin öğrenci seçme süreci ÖSYM'nin düzenlediği bir sınav ile yürütülmektedir. Öğrenci sayısının belirlenmesinde ise tıp fakülteleri-

nin önerileri alınmakla birlikte politika belirleyicilerin her zaman bu önerilere uymadığı öğrenci sayısı önermesine verilen %45,5 hayır yanıtına yansıtılmıştır. Öğrenci desteği ve danışmanlık alt başlığında öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarının karşılanması seçeneğine yüksek yüzdelerle evet yanıtı verilirken, öğrenci gelişiminin izlenmesine dayalı olarak danışmanlık sağlanmasında sınırlı kaldığı görülmektedir.

Görevlendirme politikasına verilen yanıtlar bazı tıp fakültelerinde iki yerde görevlendirilmiş eğitimci, tıp ve tıp dışı akademik personel ve tam ve yarı zamanlı personel arasında dengenin sağlanmasında sorunlar olduğuna işaret etmektedir. Personel politikaları ve gelişimi alt alanında da benzer bir durum söz konusudur. Personel politikasının öğretme kapasitesi, araştırma ve hizmet işlevleri arasındaki dengeyi ve öğrenci-öğretmen oranını dikkate almasına evet yanıtı verenler düşüktür. Hizmet ve eğitim arasındaki dengeyi sağlamak için eğitmenin ödüllendirilmesi önemli bir unsur olmasına rağmen tıp fakültelerinin az bir kısmı bunu gerçekleştiretiklerini belirtmiştir.

Bazı tıp fakülteleri eğitim programının sunulması için fiziksel olanakların yeterli olmadığını belirtmiştir. Fakültelerin çoğunluğu klinik eğitim için gerekli kaynaklar ve yeterli klinik deneyim sağlandığını ve eğitmen ve öğrencilerin kendi kendine öğrenme ve bilgiye ulaşma olanakları olduğunu belirtmiştir. Araştırma alt başlığına verilen evet yanıtları ise daha azdır.

Tıp fakültelerinin %61’i tıp eğitiminin planlanması ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi için eğitim uzmanlığının kullanımı ile ilgili politikalar olduğunu belirtmiştir. Eğitmen ve öğrenci geribildiriminin sistematik olarak toplandığını ve analiz edildiğini bildiren tıp fakültelerinin yüzdesi azdır. Bazı tıp fakültelerinde bir program değerlendirme yapısı bulunmamaktadır. Dış değerlendirme ve formal bir akreditasyon olan tıp fakülteleri ise çok azdır. Tıp fakültelerinin çoğunluğu sürekli gözden geçirme ile belirlenen aksaklıkların düzeltildiğini belirtmiştir.

Tıp fakültelerinin büyük çoğunluğu yönetimin kurul yapısında olduğunu ve yönetsel yapı ve işlevlerin tanımlandığını belirtmiştir. Ancak eğitim bütçesi dahil kaynakların belirlenmesi ve fakültenin özerkliğinin sağlanmasında sorunlar olduğuna işaret edilmektedir.

Ankete verilen yanıtlar tıp fakültelerinin yarısında yeterliklerin belirlenmesinde ve eğitim yöntemlerinin Avrupa Birliği yönerge ve kararlarına ve Bologna Bildirgesi'ne uyum süreci ile ilgili uygulamaların yetersiz olduğunu göstermektedir.

Diğer bir sorun değişik düzeylerde katılım ile ilgilidir. Öncelikle sağlık, sağlıkla ilgili kesim ve hükümetle yapıcı etkileşim olduğunu belirtenlerin yüzdesi düşüktür. Toplum katılımının misyon ve hedef belirlenmesi ve eğitim programı komitesinin çalışmalarında yeterli düzeyde sağlanmadığı görülmektedir. Sistemin önemli bir parçası olmalarına rağmen birçok alanda öğrenci katılımının da düşük düzeyde sağlandığı görülmektedir. Misyon ve hedef belirlenmesi, eğitim programı komitesine katılım, yönetim kuruluna katılım, eğitim programının tasarlanması, eğitim programının yönetimi ve eğitim programının değerlendirilmesi bu alanlar arasında sayılabilir. Üniversitede çalışan personelin de ilgili alanlarda katılımları azdır. Benzer şekilde meslek örgütünün de katılımının sağlanmadığı dikkat çekmektedir.

KAYNAKLAR

- Grant J., Marshall J. & Gary N. (2005). Pilot evaluation of the World Federation for Medical Education's global standards for basic medical education. *Medical Education*, 39, 243–249
- Grant J., Marshall J., Grant G.G. & Molloy R. (2006). Implementation of the WFME global standards for postgraduate medical education and for continuing professional development evaluation in pilot sites. Open University Centre for Education in Medicine, UK. [http://www2.sund.ku.dk/wfme/Activities/WFME%20Standard%20Documents%20and%20translations/Final%20PG%20CPD%20evaluation%20in%20pilot%20sites%20report Janet 190106.pdf](http://www2.sund.ku.dk/wfme/Activities/WFME%20Standard%20Documents%20and%20translations/Final%20PG%20CPD%20evaluation%20in%20pilot%20sites%20report%20Janet%20190106.pdf) adresinden 09.10.2007 tarihinde ulaşıldı.
- Hays R., & Baravilala W. (2004). Applying global standards across national boundaries: lessons learned from an Asia-Pacific example *Medical Education*, 38, 582–586.
- Karle H. (2002a). Global standards in medical education for better health care. *Medical Education*, 36, 1116.
- Karle H. (2002b). Global standards in medical education – an instrument in quality improvement. *Medical Education*, 36, 602–605.
- Karle H. (2006). Global Standards and accreditation in medical education: a view from the WFME. *Acad Med.*, 81(12 Suppl), S43–S48.
- Chan Nang-Fong (1989). The Edinburgh Declaration medical education. *The Hong Kong Practitioner*, 11(9), 417-419. <http://sunzi1.lib.hku.hk/hkjo/view/23/2300832.pdf> adresinden 14.12.2006 tarihinde ulaşıldı.
- Niekerk J. P. de V van (2003). WFME Global Standards receive ringing endorsement *Medical Education*, 37, 585–586.

Türkiye’de Tıp Fakülteleri Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Nitel Değerlendirme Raporu

- Niekerk J. P. de V van, Christensen L., Karle H., Lindgren S. & Nystrup J. (2003). WFME Global Standards in medical education: status and perspectives following the 2003 WFME World Conference. *Medical Education*, 37, 1050–1054.
- Sayek İ. & Karle H. (2006). Global standartlar: route for accreditation in medical education. *Turkish Journal of Medicine*. 37(5),257-259.
- The Executive Council, The World Federation for Medical Education (1998). International standards in medical education: assessment and accreditation of medical schools' - educational programmes. A WFME position paper. *Medical Education*, 32 (5), 549–558.
- Ulusal Çekirdek Eğitim Programı <http://www.medinfo.hacettepe.edu.tr/tebad/docs/CEP/ULUSAL-ÇEP.pdf> adresinden 14.12.2006 tarihinde ulaşıldı.
- World Federation for Medical Education (2003). Basic medical education. WFME global standards for quality improvement. Copenhagen: WFME <http://www.wfme.ku.dk/wfme>. adresinden 14.12.2006 tarihinde ulaşıldı.

Ek 1. Çalışmaya Katılan Tıp Fakülteleri

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi
Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi
Gülhane Askeri Tıp Akademisi
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi
İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi
Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi
Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Üniversitesi Tıp
Fakültesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi
Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi
Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi

EK 2. Tıp Fakültelerinin Eğitim Programlarının Nitel Değerlendirilmesi Anket Formu 2008

TIP FAKÜLTELERİNİN EĞİTİM PROGRAMLARININ NİTEL DEĞERLENDİRİLMESİ ANKET FORMU 2008

KOD			
1	Misyon ve hedefler		
1.1	Misyon ve hedef cümlesi		
1.1.1	Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
1.1.2	Misyon ve hedef cümlesi çalışanlar tarafından bilinmektedir.	Evet	Hayır
1.1.3.	Misyon ve hedef cümlesi temel düzeyde tıp doktoru yeterliğini kazandıracak şekilde eğitim sürecini tanımlamaktadır.	Evet	Hayır
1.1.4.E	Misyon ve hedef aşağıdakilerden hangilerini içermektedir?		
	• Sosyal sorumluluğu	Evet	Hayır
	• Araştırma becerisini	Evet	Hayır
	• Toplum katılımını	Evet	Hayır
	• Mezuniyet sonrası tıp eğitimine hazırlığı	Evet	Hayır
1.1.5.E	Misyon ve hedef cümlesinde Avrupa Yükseköğretim ve Araştırma Alanı (Higher Education and Research Areas) bakış açısını içermektedir.	Evet	Hayır
1.2.	Misyon ve hedef cümlesinin belirlenmesine katılım		
1.2.1.	Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmasına aşağıdaki kişi/grupların hangileri katılmıştır?		
	• Dekan	Evet	Hayır
	• Fakülte kurulu üyeleri	Evet	Hayır
	• Üniversite yetkilileri	Evet	Hayır
	• Hükümet yetkilileri	Evet	Hayır
	• Meslek örgütü	Evet	Hayır
	• Düzenleyici kurul: Yüksek Öğretim Kurumu	Evet	Hayır
1.2.2.E	Misyon ve hedef cümlesi tanımlanmasına aşağıdaki ortakların hangileri katılmıştır?		
	• Akademik personel temsilcileri	Evet	Hayır
	• Öğrenciler	Evet	Hayır
	• Toplum	Evet	Hayır
	• Eğitim yetkilileri	Evet	Hayır
	• Sağlık hizmeti yetkilileri	Evet	Hayır
	• Mesleki örgütler	Evet	Hayır
	• Mezuniyet sonrası eğitmenler	Evet	Hayır
1.3.	Akademik özerklik		
1.3.1.	Fakültenin yönetim ve akademik personelinin, eğitim programını tasarlanmasında bağımsız oldukları bir politika vardır.	Evet	Hayır
1.3.2.	Fakültenin yönetim ve akademik personelinin tasarlanan eğitim programının uygulanması için gerekli kaynakların belirlenmesinde bağımsız oldukları bir politika vardır.	Evet	Hayır

1.4.	Eğitim ürünleri		
1.4.1.	Öğrencilerin mezun olduklarında sahip olacakları yeterlikler ¹ daha sonraki eğitimleriyle ilişkili olarak tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
1.4.2.	Öğrencilerin mezun olduklarında sahip olacakları yeterlikler ¹ sağlık sisteminde gelecekte alacakları rollerle ilişkili olarak tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
1.4.3.E	Yeterliklerin belirlenmesinde Avrupa temel öğrenme ürünlerinin tanımlanmasındaki (european core learning outcomes) gelişmeler dikkate alınmıştır.	Evet	Hayır
2.	Eğitim Programı		
2.1.	Eğitim programı modelleri ve öğretim yöntemleri²		
2.1.1.	Fakültenin eğitim programı modeli tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
2.1.2.	Fakültede uygulanan öğretim yöntemleri tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
2.1.3.	Eğitim programı modeli öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri ile ilgili sorumluluk almalarını sağlamaktadır.	Evet	Hayır
2.1.4.	Öğretim yöntemleri öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri ile ilgili sorumluluk almalarını sağlamaktadır.	Evet	Hayır
2.1.5.E	Eğitim programı modeli öğrencileri öz-yönetimli, yaşamboyu öğrenmeye hazırlamaktadır.	Evet	Hayır
2.1.6.E	Öğretim yöntemleri öğrencileri öz-yönetimli, yaşamboyu öğrenmeye hazırlamaktadır.	Evet	Hayır
2.1.7.E	Eğitim programı profesyonel nitelikleri tanımlayan Avrupa Birliği'nin 2005/36/EU (7 Eylül 2005) sayılı yönergesi ile uyumludur.	Evet	Hayır
2.1.8.E	Eğitim programının yapılanmasında Bologna Bildirgesi'nde belirtilen bir ya da iki döngülü sistem açıkça belirtilmiştir.	Evet	Hayır
2.2	Bilimsel yöntem		
2.2.1.	Bilimsel yöntemin temel ilkeleri analitik ve eleştirel düşünmeyi içerecek şekilde program süresince öğretilmektedir.	Evet	Hayır
2.2.2.	Kanıtı dayalı tıp analitik ve eleştirel düşünmeyi içerecek şekilde program süresince öğretilmektedir.	Evet	Hayır
2.3.	Temel Tıp Bilimleri		
2.3.1.	Klinik bilimlerin kavranması için temel tıp bilimlerin programa katkısı tanımlanmış ve bütünleştirilmiştir.	Evet	Hayır
2.3.2.E	Temel tıp bilimlerinin programa katkısı aşağıdaki alanların hangilerine göre düzenlenmiştir?		
	• Bilimsel gelişmeler	Evet	Hayır
	• Teknolojik gelişmeler	Evet	Hayır
	• Klinik gelişim	Evet	Hayır
	• Toplumun sağlık ihtiyaçları	Evet	Hayır
2.4.	Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiği		
2.4.1.	Aşağıdakilerden hangilerinin programa katkısı tanımlanmış ve bütünleştirilmiştir?		
	• Davranış bilimleri	Evet	Hayır
	• Sosyal bilimler	Evet	Hayır
	• Tıp etiği	Evet	Hayır
	• Sağlık hukuku	Evet	Hayır

2.4.2.E	Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve tıp etiğinin programa uyarlanmasında aşağıdaki alanların hangileri dikkate alınmıştır?		
	• Tıptaki bilimsel gelişmeler	Evet	Hayır
	• Demografik değişim	Evet	Hayır
	• Kültürel değişim	Evet	Hayır
	• Toplumun sağlık ihtiyaçları	Evet	Hayır
2.5.	Klinik bilimler ve beceriler³		
2.5.1.	Öğrencinin mezuniyette sağlığı geliştirme, hastalıklardan koruma ve tedaviyi içeren uygun klinik sorumluluğu üstlenmesi için yeterli klinik bilgi ve beceriyi edinmesi sağlanmıştır.	Evet	Hayır
2.5.2.	Öğrencinin mezuniyette uygun klinik sorumluluğu üstlenmesi için hasta ile yeterli teması sağlanmıştır.	Evet	Hayır
2.6.	Eğitim programının yapı, bileşim ve süresi		
2.6.1.	Derslerin ve diğer eğitim programı öğelerinin aşamaları, genişliği ve içeriği çekirdek ve seçeneqlik içerik arasında denge yaratılarak tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
2.6.2.	Eğitim programında aşağıdaki alanlardan hangilerinin rolü belirlenmiştir?		
	• Sağlığı geliştirmenin	Evet	Hayır
	• Koruyucu hekimlik	Evet	Hayır
	• Rehabilitasyon	Evet	Hayır
	• Geleneksel ve alternatif uygulamalar	Evet	Hayır
2.7.	Eğitim programı yönetimi		
2.7.1.	Tıp fakültesinin hedeflerine ulaşması için eğitim programının planlanması ve uygulanmasını sağlamak üzere sorumluluk ve yetkisi olan bir eğitim programı komitesi vardır.	Evet	Hayır
2.7.2.	Eğitim programı komitesine aşağıdaki alanlardan hangilerinin planlanması ve uygulanması için kaynak sağlanmaktadır?		
	• Öğretme ve öğrenme yöntemleri	Evet	Hayır
	• Öğrencilerin değerlendirilmesi	Evet	Hayır
	• Programdaki yeniliklerin planlanması	Evet	Hayır
	• Derslerin değerlendirilmesi	Evet	Hayır
2.7.3.E	Eğitim programı komitesinde aşağıdaki gruplardan hangileri temsil edilmektedir?		
	• Personel	Evet	Hayır
	• Öğrenci	Evet	Hayır
2.8.	Tıbbi uygulamalar ve sağlık sistemi arasındaki bağlantı		
2.8.1.	Eğitim programında öğrencilerin mezuniyetten sonra katılacağı eğitim ya da uygulamalarla bağlantı sağlanmıştır.	Evet	Hayır
2.8.2.E	Eğitim programı komitesi, mezunların çalışması beklenen çevrenin özelliklerini araştırmıştır.	Evet	Hayır
2.8.3.E	Eğitim programı komitesi, eğitim programını toplumdan gelen geribildirimlere yanıt verecek şekilde uyarlamıştır.	Evet	Hayır

3.	Öğrencilerin Değerlendirilmesi		
3.1.	Değerlendirme yöntemi		
3.1.1.	Öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler geçme ölçütlerini içerecek şekilde belirlenmiştir.	Evet	Hayır
3.1.2.	Öğrencilerin değerlendirilmesi aşağıdakilerden hangilerini içermektedir? ⁴		
	• Biçimsel değerlendirme	Evet	Hayır
	• Düzey belirleyici değerlendirme	Evet	Hayır
	• Yazılı sınav	Evet	Hayır
	• Sözlü sınavlar	Evet	Hayır
	• Norma dayalı değerlendirme	Evet	Hayır
	• Ölçüt dayanaklı değerlendirme	Evet	Hayır
	• Özel sınav biçimleri (örn: OSCE/YOKS, e-sınav, vakaya dayalı sınav vb.)	Evet	Hayır
3.1.3.E	Ölçme yöntemlerini geçerliği ve güvenilirliği değerlendirilmiş ve kanıtlanmıştır.	Evet	Hayır
3.2.	Değerlendirme ve öğrenme arasındaki ilişki		
3.2.1.	Değerlendirme ilke, yöntem ve uygulamaları eğitim amaçları ile uyumludur.	Evet	Hayır
3.2.2.	Değerlendirme ilke, yöntem ve uygulamaları öğrenmeyi desteklemektedir.	Evet	Hayır
3.2.3.E	Değerlendirme öğrencilerin öğrenme amaçlarına ulaşmasını ve yeterliklerini ölçmektedir	Evet	Hayır
4.	Öğrenciler		
4.1.	Öğrenci kabul politikası ve seçme		
4.1.1.	Öğrenci seçme sürecinin açık olarak tanımlandığı bir öğrenci kabul sistemi vardır.	Evet	Hayır
4.2.	Öğrenci sayısı		
4.2.1.	Alınacak öğrenci sayısı fakültenin tüm eğitim aşamalarındaki olanakları ile ilişkilendirilerek belirlenmiştir.	Evet	Hayır
4.3.	Öğrenci desteği ve danışmanlık		
4.3.1.	Danışmanlığı içeren öğrenci desteği programı sunulmaktadır.	Evet	Hayır
4.3.2.E	Öğrenci gelişiminin izlenmesine dayalı olarak danışmanlık sağlanmaktadır.	Evet	Hayır
4.3.3.E	Öğrencilerin kişisel ve sosyal ihtiyaçları karşılanmaktadır.	Evet	Hayır
4.4.	Öğrencilerin temsil edilmesi		
4.4.1.	Öğrencilerin temsil edilmesini sağlayan politikalar vardır.	Evet	Hayır
4.4.2.	Öğrenciler aşağıdaki alanların hangilerinde temsil edilmektedir?		
	• Eğitim programının tasarlanması	Evet	Hayır
	• Eğitim programının yönetimi	Evet	Hayır
	• Eğitim programının değerlendirmesi	Evet	Hayır
	• Öğrencilerle ilgili diğer konulara katılım	Evet	Hayır
4.4.3.E	Öğrenci etkinlikleri ve örgütleri cesaretlendirilmekte ve desteklenmektedir.	Evet	Hayır

5.	Akademik Personel		
5.1.	Görevlendirme politikası		
5.1.1.	Personel politikası personel çeşit ve sorumluluğunu tanımlamaktadır.	Evet	Hayır
5.1.2.	Personel görevlendirme politikası temel ve klinik bilimlerdeki personel arasında dengeyi içermektedir.	Evet	Hayır
5.1.3.	Personel görevlendirme politikası iki yerde görevlendirilmiş eğitimciler arasında dengeyi içermektedir.	Evet	Hayır
5.1.4.	Personel görevlendirme politikası tıp ve tıp dışı akademik personel arasında dengeyi içermektedir.	Evet	Hayır
5.1.5.	Personel görevlendirme politikası tam ve yarı zamanlı personel arasında dengeyi içermektedir.	Evet	Hayır
5.1.6.	Personelin sorumlulukları açık olarak belirlenmiştir.	Evet	Hayır
5.1.7.	Personelin sorumlulukları izlenmektedir.	Evet	Hayır
5.1.8.E	Programın yürütülebilmesi için yeterli sayıda nitelikli akademik uzmanı sağlayacak bir personel politikası bulunmaktadır.	Evet	Hayır
5.1.9.E	Programın yürütülebilmesi için ilgili disiplinlerde yeterli sayıda nitelikli araştırmacıyı sağlayacak bir personel politikası bulunmaktadır.	Evet	Hayır
5.2.	Personel politikaları ve gelişimi		
5.2.1.	Personel politikası öğretme kapasitesi, araştırma ve hizmet işlevleri arasındaki dengeyi dikkate almaktadır.	Evet	Hayır
5.2.2.	Personel politikası önemli akademik etkinlikleri onaylamaktadır.	Evet	Hayır
5.2.3.	Personel politikası öğretme nitelikleri ve araştırma niteliklerinin her ikisine de önem vermektedir.	Evet	Hayır
5.2.4.E	Personel politikası eğitimci eğitimi ve gelişimini içermektedir.	Evet	Hayır
5.2.5.E	Personel politikası eğitimcinin ödüllendirilmesini içermektedir.	Evet	Hayır
5.2.6.E	Eğitim programının değişik öğelerinde öğrenci-öğretmen oranına dikkat edilmiştir.	Evet	Hayır
5.2.7.E	Eğitim programında ilgili yapılarda eğitimcilerin temsil edilmesine dikkat edilmiştir.	Evet	Hayır
6.	Eğitim Kaynakları		
6.1.	Fiziksel olanaklar (amfi, oturma odaları, laboratuvar, kütüphane, bilgi teknolojileri olanakları, dinlenme olanakları vb.)		
6.1.1	Eğitim programının yeterli sunulması için fiziksel olanaklar yeterlidir.	Evet	Hayır
6.1.2.E	Öğrenme ortamının güvenli ⁵ olması için aşağıdaki gruplardan hangileri ile ilgili kurallar düzenlenmiştir?		
	• Öğrenci	Evet	Hayır
	• Eğitimciler	Evet	Hayır
	• Hastalar	Evet	Hayır
6.2.	Klinik eğitim kaynakları		
6.2.1.	Klinik eğitim için gerekli kaynaklar sağlanmaktadır.	Evet	Hayır
6.2.2.	Yeterli klinik deneyim sağlanmaktadır.	Evet	Hayır
6.3.	Bilgi teknolojileri		
6.3.1.	Eğitim programında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili kullanımı için politikalar vardır.	Evet	Hayır

6.3.2.	Eğitim programında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının değerlendirilmesi için politikalar vardır.	Evet	Hayır
6.3.3.E	Eğitmenlerin aşağıdaki alanların hangilerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarına olanak sağlanmıştır?		
	• Kendi kendine öğrenme	Evet	Hayır
	• Bilgiye ulaşabilme	Evet	Hayır
	• Hasta yönetimi	Evet	Hayır
	• Sağlık hizmetinde çalışabilme	Evet	Hayır
6.3.4.E	Öğrencilerin aşağıdaki alanların hangilerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarına olanak sağlanmıştır?		
	• Kendi kendine öğrenme	Evet	Hayır
	• Bilgiye ulaşabilme	Evet	Hayır
	• Hasta yönetimi	Evet	Hayır
	• Sağlık hizmetinde çalışabilme	Evet	Hayır
6.4.	Araştırma		
6.4.1.	Eğitim ve araştırma arasındaki ilişkiyi destekleyen bir politika vardır.	Evet	Hayır
6.4.2.	Araştırma olanakları ve kurumsal araştırma öncelikleri tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
6.4.3.E	Araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşim programa yansıtılmıştır.	Evet	Hayır
6.4.4.E	Araştırma ve eğitim etkinlikleri arasındaki etkileşim mevcut eğitimi etkilemektedir.	Evet	Hayır
6.4.5.E	Araştırma ve eğitim etkinlikleri öğrenciyi tıbbi araştırma ve geliştirme görevine hazırlamaktadır.	Evet	Hayır
6.5.	Eğitim uzmanlığı (tıp eğitimi araştırmalarında deneyimi olan hekimler, eğitim psikologu, sosyologu vb.)		
6.5.1.	Tıp eğitiminin planlanması ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi için eğitim uzmanlığının kullanımı ile ilgili politikalar vardır.	Evet	Hayır
6.6.	Eğitim amaçlı değişim		
6.6.1.	Diğer eğitim kurumları ile eğitim ve kredilerini transferi için işbirliği politikaları vardır.	Evet	Hayır
7.	Program değerlendirme		
7.1.	Program değerlendirme yapısı		
7.1.1.	Program ve öğrenci gelişiminin izlendiği bir program değerlendirme yapısı bulunmaktadır.	Evet	Hayır
7.1.2.E	Program değerlendirme için yapılan tanımlarda aşağıdaki alanların hangileri kapsamaktadır?		
	• Eğitsel gelişim	Evet	Hayır
	• Programın öğeleri	Evet	Hayır
	• Ürünler	Evet	Hayır
7.2.	Eğitmen ve öğrenci geribildirim		
7.2.1.	Öğrenci geribildirimleri sistematik olarak toplanmaktadır.	Evet	Hayır
7.2.2.	Öğrenci geribildirimleri sistematik olarak analiz edilmektedir.	Evet	Hayır
7.2.3.	Öğrenci geribildirimlerine sistematik olarak yanıt verilmektedir.	Evet	Hayır

7.2.4.	Eğitmen geribildirimleri sistematik olarak toplanmaktadır.	Evet	Hayır
7.2.5.	Eğitmen geribildirimleri sistematik olarak analiz edilmektedir.	Evet	Hayır
7.2.6.	Eğitmen geribildirimlerine sistematik olarak yanıt verilmektedir.	Evet	Hayır
7.3.	Öğrenci performansı		
7.3.1.	Öğrenci performansı eğitim programı ile ilgili olarak analiz edilmektedir.	Evet	Hayır
7.3.2.	Öğrenci performansı fakültenin misyon ve hedefleri ile ilgili olarak analiz edilmektedir.	Evet	Hayır
7.4.	Ortakların katılımı		
7.4.1.	Program değerlendirme aşağıdaki gruplardan hangilerini içermektedir?		
	• Fakültenin idare ve yönetimi	Evet	Hayır
	• Akademik personel	Evet	Hayır
	• Öğrenciler	Evet	Hayır
7.4.2.E	Düzenli olarak dış değerlendirme yapılmaktadır.	Evet	Hayır
7.4.3.E	Dış değerlendirme formal bir akreditasyon ile ilişkilidir.	Evet	Hayır
8.	Yönetim ve İdare		
8.1.	Yönetim		
8.1.1.	Fakültenin yönetsel yapı ve işlevleri, üniversite içi ilişkileride içerecek şekilde tanımlanmıştır.	Evet	Hayır
8.1.2.E	Yönetim yapısında kurul yapısı bulunmaktadır.	Evet	Hayır
8.1.3.E	Kurullarda aşağıdaki gruplardan hangileri temsil edilmektedir?		
	• Akademik personel	Evet	Hayır
	• Öğrenci	Evet	Hayır
	• Diğer ortaklar	Evet	Hayır
8.2.	Akademik liderlik		
8.2.1.	Fakültenin tıp eğitimi programı için akademik liderlik sorumluluğu açık olarak belirtilmiştir.	Evet	Hayır
8.3.	Eğitim bütçesi ve ayrılan kaynaklar		
8.3.1.	Eğitim programı için yetki ve sorumluluk açık olarak belirlenmiştir.	Evet	Hayır
8.3.2.	Eğitim programına ayrılan eğitim bütçesi dahil kaynaklar açık olarak belirlenmiştir.	Evet	Hayır
8.3.3.E	Eğitim personelinin ücretini içerecek şekilde kaynakların yönetiminde fakültenin özerkliği vardır.	Evet	Hayır
8.4.	İdari personel ve Yönetim		
8.4.1.	İdari personel fakültenin eğitim programının ve diğer etkinliklerinin uygulanmasını desteklemek için uygundur.	Evet	Hayır
8.4.2.	İdari personel kaynakların iyi dağılımı ve yönetimini sağlanmaktadır.	Evet	Hayır
8.5.	Sağlık sektörü ile etkileşim		
8.5.1.	Sağlık, sağlıkla ilgili kesim ve hükümetle yapıcı etkileşim vardır.	Evet	Hayır
9.	Sürekli yenilenme		
9.1.1.	Fakültede, sürekli gözden geçirme ve yapısını ve işlevlerini güncelleme ile ilgili işlemler kabul edilmiştir.	Evet	Hayır
9.1.2.	Gözden geçirmede belirlenen aksaklıklar düzeltilmektedir.	Evet	Hayır

Açıklamalar:

1. Yeterlilikler; temel, klinik, davranış ve sosyal bilimler ile ilgili bilgi ve kavramayı, halk sağlığı ve toplum hekimliği tıp uygulamaları ile ilgili tıp etiğini; klinik beceri ve tutumları (tanı, uygulamalı süreçler, iletişim becerileri, hastalıklardan koruma ve tedavi, sağlığı geliştirme, rehabilitasyon, klinik akıl yürütme ve problem çözmeyi dikkate alarak); ve profesyonel gelişim ve yaşam boyu öğrenme becerisini içerir. Yeterliliklerin tanımlanmasında Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, MEDINE projesi ve diğer ilgili girişimler dikkate alınmalıdır.
2. Eğitim programı modelleri: disiplin temelli, probleme dayalı, toplum dayalı vb.; öğretim yöntemleri öğretme ve öğrenme yöntemlerini kapsar.
3. Klinik beceriler, öykü alma, fizik muayene, tıbbi süreçler ve inceleme, acil uygulamalar, iletişim ve liderlik becerilerini içerir.
4. Biçimsel değerlendirme, bir programda öğrencilerin öğretme-öğrenme sürecinde hedef-davranışları kazanıp kazanmadığını ve öğrenme güçlüklerini belirleyen, tanı, kontrol ve düzeltme amaçlı değerlendirme; düzey belirleyici değerlendirme not verme, sertifika kazandırma gibi dönem sonunda yapılan değerlendirme; ölçüt dayanaklı değerlendirme belirli bir performans standardını belirlenmiş ölçütlerle yargılama; norma dayalı değerlendirme, diğer öğrenciler ya da ulusal standartlar gibi bireylerin birbiri ile karşılaştırılmasını içeren değerlendirmedir.
5. Güvenli öğrenme ortamı tehlikeli madde, aşılamanın sağlanması, numune ve organizmaları, laboratuvar güvenliği kuralları vb. içermektedir.